

ACD 1669454

datum

05 APR 1983

CO

b. ~~7~~

d. ~~—~~

C(CDO)nr.: 82/769

d.d.: 31 MAART 1983

Info: III

Aan : CDB

Betreft : Informatie betreffende religieuze contacten met DPR

Bijl.:

geen actie zonder overleg
 vrij voor actie

Op 18-3-1983 werd

het volgende ~~vernommen~~ verkregen:

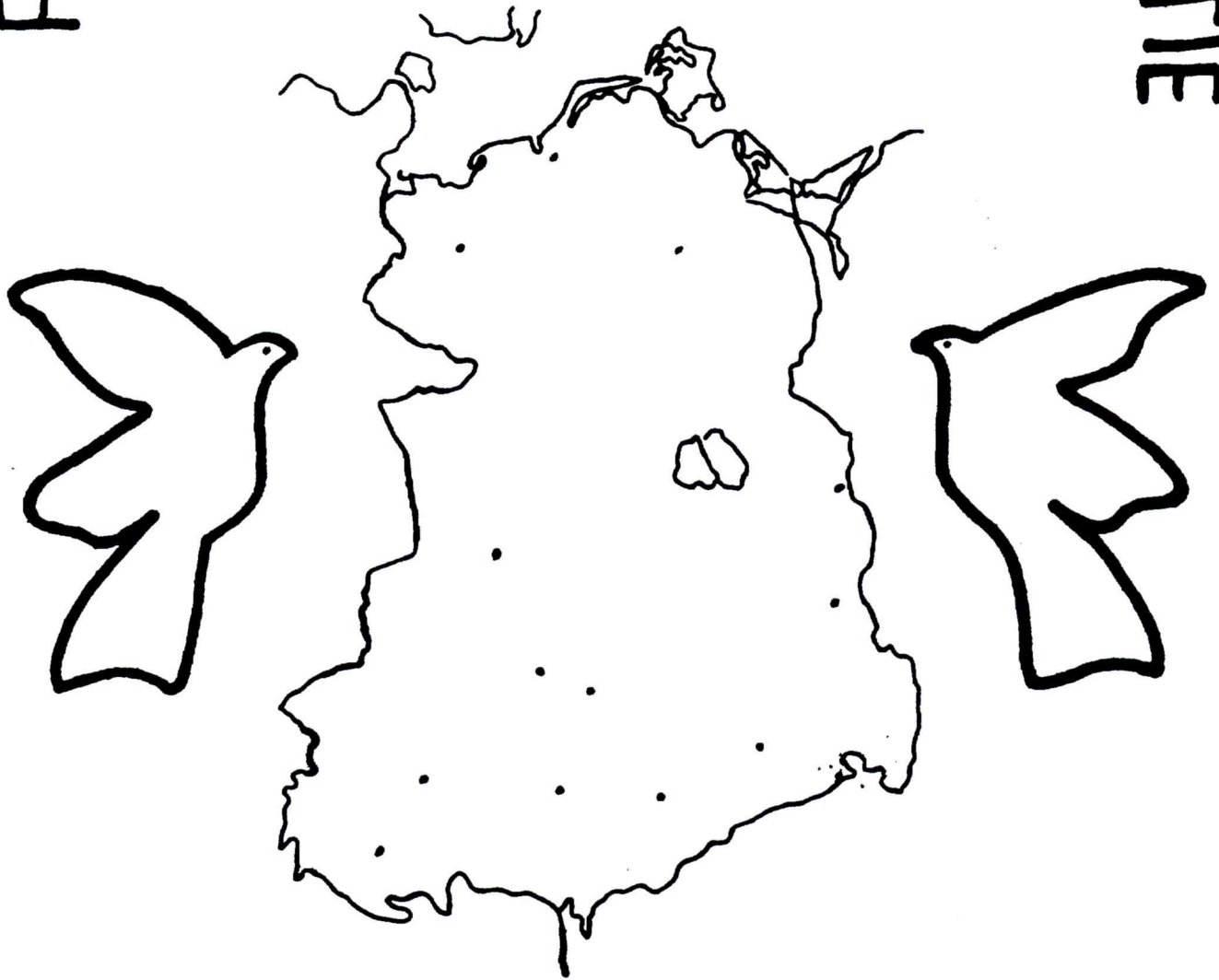
./.

zie bijlagen.

REISVERSLAG DDR

1669454

IKV DELEGATIE

9-16 OKT. 1981

Inhoud

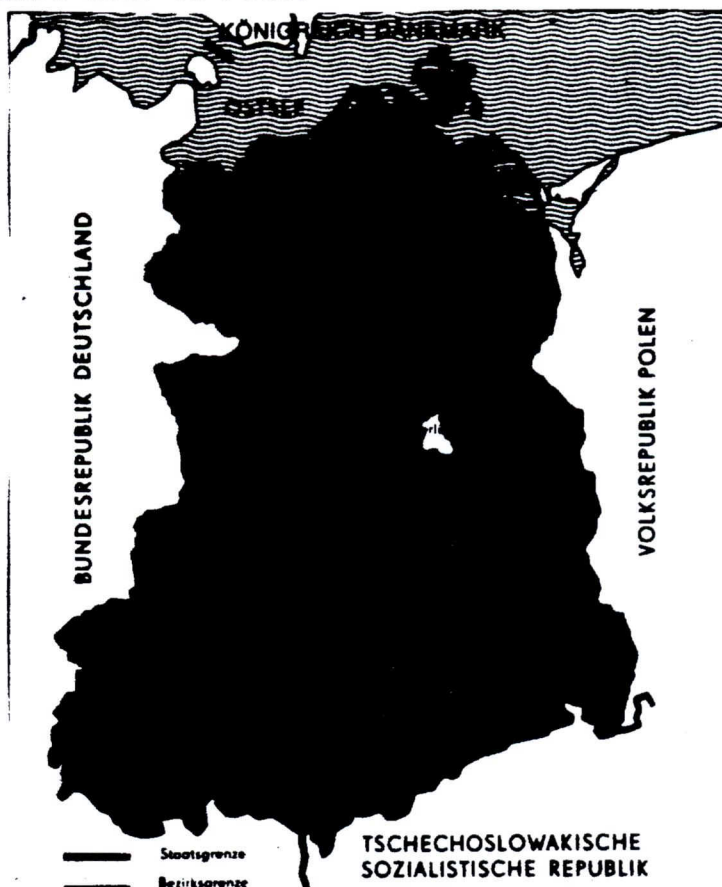
	Samenvatting	1
1	Inleiding: IKV-delegatie bezoekt DDR	2
2	De politiek bestuurlijke structuur	3
3	Inleiding op het oorlogs-en vredesdenken in de DDR	6
3.1	Het touwtrekken tussen de grootmachten	6
3.2	De veranderingen in de Duitse deelgebieden	7
3.3	Kijk op de BRD	7
3.4	Socialisme en kapitalisme	9
4	Oorlog en vrede	11
4.1	Bedreiging vanuit het Oosten	11
4.1.1	Het wereldcommunisme	11
4.1.2	De invallen	11
4.1.3	De bewapening	13
4.2	Bedreiging vanuit het Westen	13
4.2.1	De ideologie van de kapitalistische maatschappij	13
4.2.2	De bewapeningswedloop	14
4.3	De Vredesbeweging in de DDR	15
4.4	Werken aan de vrede vanuit de DDR	16
4.4.1	De algemene vredesstrategie	16
4.4.2	De vredesvoorstellen van de USSR	17
4.4.3	De (on)afhankelijke positie van de DDR	17
4.4.4	De éénzijdige ontwapening	17
4.4.5	Het militaire onderwijs op school	18
4.4.6	Het vijandsbeeld	18
5	De kerken in de DDR	19
5.2	De betekenis van Luther	21
5.3	Caritatief werk van de kerken	22
5.4	De kerk over het leger en de bewapening	23
6	Interne zaken van de DDR	26
6.1	Gezondheidszorg	26
6.2	Schoolstelsel	26
6.3	Huisvesting	26
6.4	Economie	26
6.5	Cultuur	27
6.6	Vrijheid in de DDR	28
6.7	En verder.....	28
7	Terugblik en konklusies	29

bijlagen

Samenvatting

Dit is een reisverslag naar aanleiding van een bezoek dat een uit 4 personen bestaande IKV-delegatie aan de DDR bracht. Tijdens dit bezoek (van 9 t/m 16 oktober 1981) werden de plaatsen Berlijn, Wittenberg, Halle, Erfurt, Oberhof, Eisenach, Buchenwald en Weimar aangedaan. Naar aanleiding van de literatuurstudie welke aan de reis voorafging en op grond van de gesprekken welke gedurende de reis met politieke en kerkelijke functionarissen werden gevoerd, werden een aantal evaluatienunten met betrekking tot de DDR-samenleving opgesteld.

Deze reis heeft ons meer beïnvloed voor de positie van één van onze vijanden en heeft vele argumenten opgeleverd om in Nederland met onze strijd voor vrede en gerechtigheid door te gaan.

Duitse Democratische Republiek — Afkorting: DDR
Hoofdstad: Berlijn
Oppervlakte: 108.179 km²
Inwoners: (1976) 16,7 miljoen, 155/km² waarvan 3 miljoen jeugdige personen (14 — 25 jaar)
Geëtigerechtigde nationale minderheid: 100.000 Sorben (Slavische volkstam)
Geografische ligging: 54° 41' — 50° 10' noorder breedte, 9° 54' — 15° 2' ooster lengte
Middeneuropese tijdzone (M.E.T.)
Aangrenzende landen: Polen — 400 km
Tjecho-Slowakije — 430 km
Duitse Bondsrepubliek (BRD) — 1.381 km
In het Noorden vormt de Oostzee de natuurlijke grens — 340 km.
In het midden van de DDR ligt West-Berlijn, een stad met een bijzondere politieke status die vooral in het Verdrag over West-Berlijn, dat de vier grote mogendheden op 3 September 1971 hebben afgesloten, is vastgelegd.

Inleiding: IKV-delegatie bezoekt DDR.

Van 9 tot en met 16 oktober 1981 bracht een uit vier personen bestaande IKV-delegatie een bezoek aan de DDR. Deze delegatie was ontstaan via bemiddeling door de vereniging 'Nederland-DDR'. De doelstelling van deze vereniging luidt: "het bevorderen van de kennis van het land en het volk der DDR in Nederland in al zijn aspecten, teneinde te komen tot een vriendschappelijke relatie tussen de volkeren".

In de DDR heeft de vereniging nauwe kontakten met de Liga für Völkerfreundschaft; deze Liga wil de DDR ruimere bekendheid geven.

De Liga heeft de delegatie op hartelijke wijze ontvangen en rondgeleid. Voor de delegatie was een uitstekend programma samengesteld, toegespitst op de vredesproblematiek, de rol van de kerken en diverse andere facetten van de samenleving in de DDR. Het programma was afwisselend: zware en luchtige onderdelen zorgden samen voor een goed evenwicht.

De delegatie bestond uit:

Tom Kruisman, 75 jaar, gepensioneerd, uit Santpoort-Noord;
Cor Gravemaker, 60 jaar, projectleider PEN (elektriciteits-
mij.), uit Santpoort-Noord;
Dick Koons, 29 jaar, werkzoekende, uit Vries;
Gert van der Slikke, 37 jaar, ingenieur landmeetkunde,
uit Assen.

Als begeleiders van onze delegatie in de DDR traden op:
Stephan Heinig, werkzaam voor de Liga voornoemd, als
organisator/begeleider en

Sjef de Greef, docent aan de universiteit van Leipzig als tolk.
Twee chauffeurs reeden ons van het naar haar, ofwel van Berlijn,
via Wittenberg, Halle, Erfurt, Oberhof, Eisenach, Buchenwald
en Weimar terug naar Berlijn.

Het nachtprogramma was niet voorbereid; dat bestond uit informele kontakten van de jongste helft van de delegatie met lokale jongeren. Deze kontakten schiepen de mogelijkheid om de ideeën uit het officiële programma en de vooraf gelezen literatuur te toetsen.

Hoofdstuk 2

2

De politiek bestuurlijke structuur

Uitgangspunt

"De DDR is een socialistische staat van arbeiders en boeren. Ze is de politieke organisatie van de werkenden in stad en land onder leiding van de arbeidersklasse en haar Marxistisch-Leninistische partij" (art. 1 van de grondwet).

Dit is de kern van de politieke structuur.

Partijen

Deze Marxistisch-Leninistische partij is de Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED), die in 1946 ontstond uit een fusie van de communistische en de socialistische partij. Zij heeft 2.000.000 leden. De andere partijen erkennen de leiding van de SED.

Deze partijen zijn:

- a. Demokratische Bauernpartei Deutschlands (DBD);
- b. Christlich-Demokratische Union (CDU);
- c. Liberal-Demokratische Partei Deutschlands (LDPD);
- d. National-Demokratische Partei Deutschlands (NDPD).

De partijen verschillen in:

- 1. samenstelling,
- 2. filosofische positie (wereldbeschouwing),
- 3. aandachtspunten,
- 4. statuten.

Wij beperken ons tot een korte toelichting bij het CDU.

De CDU vertegenwoordigt de christelijke opvattingen

Zij wil zich inzetten voor het veiligstellen van een vrije godsdienstbeoefening: voor gewetensvrijheid, voor de bouw van kerken in nieuwe wijken, voor een kerkelijke studentenbond, tegen anti-religieuze propaganda, tegen eventuele benadeling van christenen bij hun uitoefening van een beroep etc..

De christelijke partij is niet per definitie christelijk.

Zo'n partij bestaat uit christenen.

De partij is politiek! Natuurlijk onderschrijft de CDU het atheïsme van het marxisme niet! (13)*

* het cijfer tussen ( ) verwijst naar het volgnummer van het gesprek (zie bijlage 1) waar dit naar voren is gekomen. de citaten van DDR zijde zijn dus onderstreept.

De politieke partijen zijn gelijk t.a.v.:

1. het politieke doel,

2. de politieke weg.

Nationale Front

De partijen en diverse grote organisaties (vakbond, jeugdbond, vrouwenbond e.d.) zijn verenigd in het Nationale Front. Samen handelen ze ten behoeve van de ontwikkeling van de socialistische maatschappij:

1. het realiseren van de vrede,

2. de economische ontwikkeling van het land.

In het Nationale Front heeft de SED de primaat

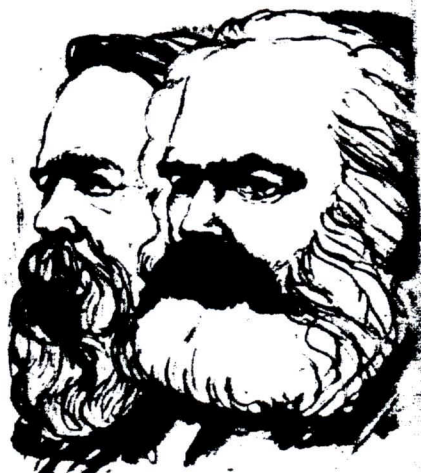
omdat:

1. de SED de leidende positie al in 1945 verworven heeft (Lenin heeft gezegd dat de revolutionaire Marxistisch-Leninistische partij het voortouw moet hebben),

2. haar wereldbeschouwing wetenschappelijk bewezen is,

3. de arbeiders al het werk doen. (9)

In diverse gesprekken kwam naar voren dat er geen georganiseerde oppositie kan zijn, want wie kan er nu bezwaar hebben tegen de vredesvoorstellen van de Partijdag!? (9,11)

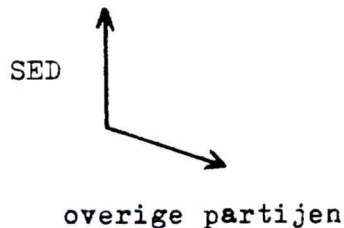
Karl Marx en Friedrich Engels — Grondleggers van het wetenschappelijke communisme.

Lokale Democratie

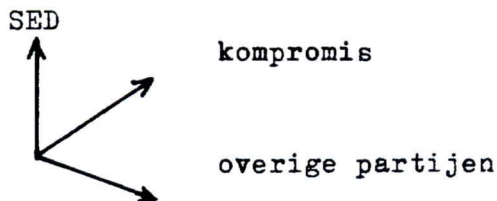
Het streven is er op gericht om de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de betrokkenen te laten plaatsvinden. Zo is er inspraak op buurnivo, in de fabrieken en hebben de grote steden wijkgemeenteraden (Erfurt met $\pm$ 200.000 inwoners heeft 3 wijkgemeenteraden).

De belangstelling voor de lokale politiek is relatief groot. Op de publieke tribune van de gemeenteraadsvergadering in Wittenberg zitten 200 à 300 mensen. Zij kunnen vragen stellen. De wethouder moet dan direkt of binnen twee weken antwoorden.

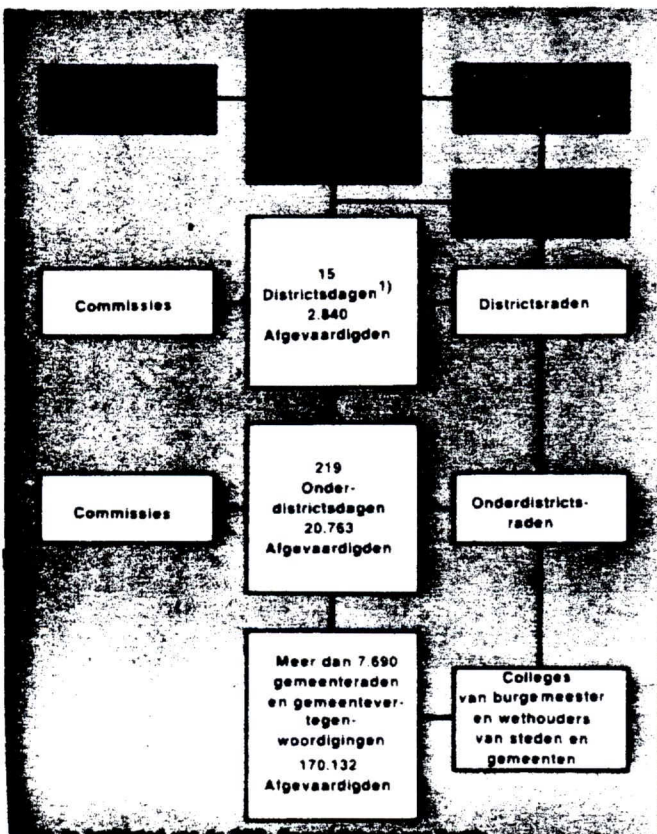
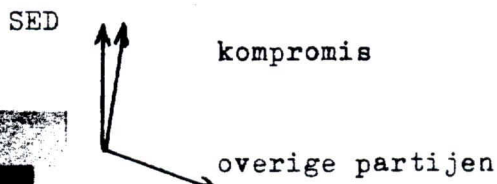
Ook op lokaal niveau is de macht van de SED groot. Figuratief is het zó weer te geven:

Normaal zou zijn:

In de DDR is het:

Staatsstructuur en socialistische democratie

3

Inleiding op het oorlogs- en vredesdenken in de D DR

Voor een beter begrip van het denken in de DDR over de oorlogsproblematiek en de vredesmogelijkheden is het noodzakelijk kennis te nemen van de ontstaansgeschiedenis van dit land. (a, b,) (zie bijlage 2)

3.1

Het touwtrekken tussen de grootmachten.

We nemen de draad op bij het einde van de tweede wereldoorlog. Duitsland was bezet door de geallieerden. De wensen die de grootmachten (USA, SU, Engeland en Frankrijk) koesterden met het oog op de toekomst van Duitsland zijn als volgt samen te vatten:

1. Duitsland moet een (economische) eenheid blijven;
2. Duitsland moet gedemilitariseerd worden;
3. Duitsland moet gedenazificeerd worden;
4. Duitsland moet herstelbetalingen verrichten;
5. Er moet een ontmanteling van de monopolistische bedrijven plaatsvinden.

Over deze wensen bestond echter geen eenstemmigheid. Wat er feitelijk gebeurde was, dat op de conferenties van Jalta (1945) en Potsdam (1945) door Amerika, Rusland en Engeland de opdeling in bezettingszones werd bevestigd en de wens tot democratisering van de Duitse samenleving werd uitgesproken. Aan die democratisering werd in het westelijke en het oostelijke deel op sterk uitlopende wijze vorm gegeven.

Belangentegenstellingen en meningsverschillen tussen de geallieerden hebben sterk bijgedragen aan de ontwikkeling die leidde tot de huidige situatie van een gedeeld Duitsland.

Enkele factoren willen we noemen:

1. Frankrijk wenste niet mee te werken aan de beslissingen van een controleraad (een door de geallieerden over Duitsland ingesteld bestuur);
2. De SU kregen de door haar gevraagde herstelbetalingen niet (de westelijken zagen zelf ten dele van herstelbetalingen af);
3. Vanaf maart 1947 ontstond er een nauw samenwerkingsverband tussen de drie westelijke geallieerden m.b.t. de economie van 'hun' bezettingsgebied (resultierend in een geldzuivering)
4. Rusland haalde zelf de herstelbetalingen uit 'haar' bezettingsgebied.

Met andere woorden, wanneer de geallieerden langs de weg van het overleg niet tot overeenstemming konden komen, haalden ze hun "rechten"

Toen in Londen in 1948 door een zesmogendhedenconferentie werd besloten tot de vorming van een westduitse anti-communistische staat (zulks in strijd met de besluiten van Potsdam) kon de stichting van de oostduitse DDR niet meer uitblijven. De bezettingsgrens was een staatsgrens geworden.

Samenvattend: onze indruk is dat de belangenpolitiek van de mogendheden moest leiden tot de vorming van twee Duitslanden van een verschillende politieke signatuur.

3.2

De veranderingen in de Duitse deelgebieden.

Het beleid dat door de geallieerden in de Duitslanden werd gerealiseerd verschilde in oost en west zeer sterk. Onder leiding van de SU werd in Oost-Duitsland een ingrijpende zuivering doorgevoerd: onderwijzers, leraren, rechters en ambtenaren die het Hitler-regime hadden gediend werden uit hun posten ontheven. Getrouwe socialisten werden in hun plaats aangesteld. Er vond een ontmanteling van de particuliere bedrijven plaats: de industrie en de landbouw werden genationaliseerd. Actieve nazi's en oorlogsmisdadigers die grond bezaten verloren hun bezit zonder schade-loosstelling. De communisten en de socialisten namen de leiding bij de vorming van een socialistisch staatsbestel. In het westduitse deel voltrok deze ontwikkeling in geringere mate. Daar werd op beperkte schaal uitvoering gegeven aan de denazificering en de ontmanteling van de industrie. Begrijpelijk is dit een doorn in het oog van de socialisten (de SU en de DDR).

3.3

Nijk op de BRD.

Het zijn bovengenoemde historische ontwikkelingen en de huidige situatie in de BRD welke medebepalend zijn voor het in de DDR bestaande 'vijandsbeeld' met betrekking tot de BRD.

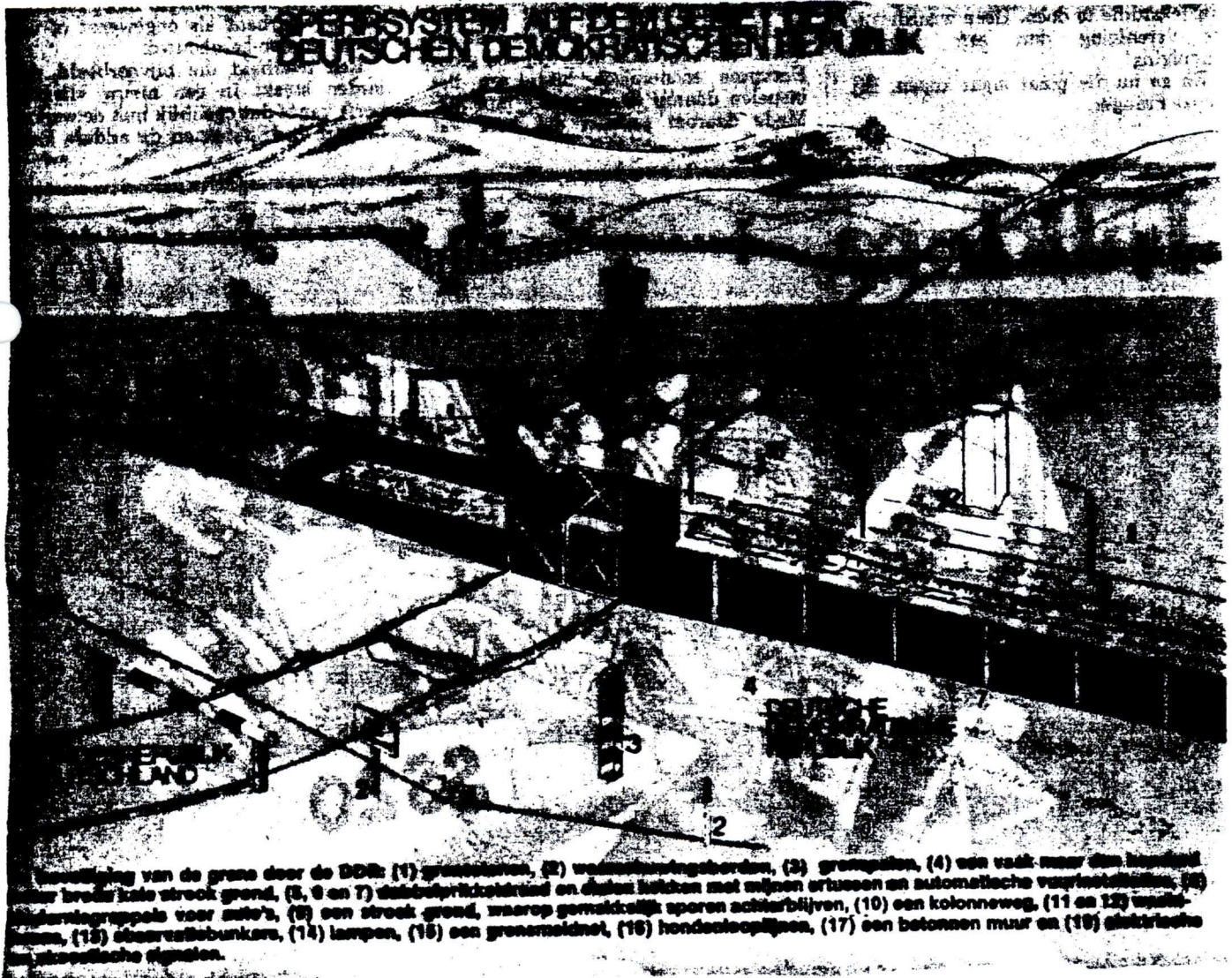
Op het moment geven de volgende aspecten binnen de BRD aanleiding tot de continuering van dit vijandsbeeld:

1. de instemming met de stationering van atoomwapens op het grondgebied van de BRD (op DDR-grondgebied staan geen atoomwapens);
2. uitzendingen vanuit de BRD via radio en televisie gericht op de bevolking van de DDR;
3. het gastvrije ont-
haal dat vluchtelingen
uit de DDR ten deel
valt wanneer ze zich
melden bij de ambassa-
des van de BRD.

Adenauer sichtet und nutzt das Erbe des deutschen Faschismus (Karikatur)

● Welches Urteil erlaubt diese Karikatur über den Charakter der BRD? Belegen Sie Ihre Antwort mit Hilfe weiterer Lehrbuchmaterialien!

Beveiliging van de grens door de DDR: (1) grenswaak, (2) waakpostgebouwen, (3) grenspalen, (4) een vaak waar een hond met een brede kale strook grond, (5, 6 en 7) elektrifiek hekwerk en dubbel hekken met mijnen ertussen en automatische verrijdbakken, (8) afzettingen voor auto's, (9) een strook grond, waarop gemakkelijk sporen achterblijven, (10) een kolonneweg, (11 en 12) wachposten, (13) observationebunkers, (14) lampen, (15) een grensmeisje, (16) hondenspoelplaten, (17) een betonnen muur en (18) elektrische signaallichten.

4. Het feit dat nu nog nazi's of nazi-gezinden op belangrijke posten in de BRD zitten.

3.4 Socialisme en kapitalisme

De socialisten beschouwen het kapitalisme als een mensvijandig systeem (het systeem waarin de mens door de mens wordt uitgebuit). Wat dat betreft zijn kapitalisme en communisme onverzoenlijke systemen. Toch ervaren de communisten niet de noodzaak dit vijandige systeem te vernietigen. In hun opvatting (gebaseerd op de zgn. objectieve wetenschappelijke analyse van de filosoof Marx) zal namelijk dat agressieve systeem zichzelf om zeep helpen. Het kapitalisme verkeert volgens genoemde analyse in haar laatste ontwikkelingsstadium het zogenaamde imperialistische stadium. De arbeiders of beter het proletariaat zal uiteindelijk zelf de bevrijding tot stand brengen (dus zonder gewapend ingrijpen van het socialistische blok; zie hfdst. 4.1.1).

De socialisten zien het kapitalisme als een agressief en mensvijandig systeem. Zij vinden deze visie bevestigd door het optreden van de kapitalistische wereld in de derde wereld, en door de wijze waarop bedrijven met hun arbeiders omspringen.

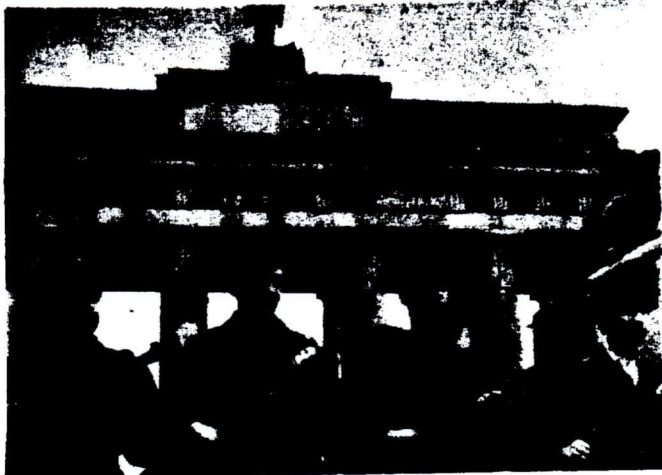
Daartegenover wordt het socialisme sterk geïdentificeerd met vrede.

De woorden 'socialisme' en 'vrede' worden bijna als synoniemen gebruikt. Het socialisme en de wil van het volk worden geacht op één lijn te liggen. Het kritiseren van dit systeem kan daarom ook snel uitgelegd worden als volksvijandigheid.

Het kan zelfs voorkomen dat meerderheidsuitspraken van het volk zelf a-socialistisch en dus tegen haar wil zijn. Daarom is socialistische volwassenheid voorwaarde voor de participatie in de opbouw van de socialistische staat).

Ik denk dat het voor de vredesbeweging hier van groot belang is te zien dat het begrip 'vrede' in de DDR een politieke lading heeft. Dat de daar levende opvatting feitelijk is: socialisme is de uiteindelijke gestalte van vrede en deze vrede zal uiteindelijk de hele wereld ten deel vallen (volgens de Marxistische analyse een noodzakelijke historische ontwikkeling).

Daar waar die vrede al werkelijkheid is geworden (in de DDR bv.) moet zij met alle middelen verdedigd worden. Over dit verdedigingsaspect straks meer.

13 Augustus 1961 — Gevechtsgroepen bevalligen de staatsgrens van de DDR voor de vrede in Europa

Wapenbroederschap verbindt de leden van de legers van de lid-staten van het Verdrag van Warschau

Het Nationale Volksleger

Het Nationale Volksleger en de andere organen van de landsverdediging beschermen de socialistische verworvenheden van de bevolking tegen alle aanvallen van buiten. In het belang van de handhaving van de vrede en van de veiligheid van de socialistische staat onderhoudt het Nationale Volksleger een nauwe wapenbroederschap met de legers van de Sovjetunie en van de andere socialistische staten.